

İTERN DOKTORLARIN BESLENME BİLGİ DÜZEYLERİNİN ARAŞTIRILMASI

Yrd. Doç. Dr. Mine YURTTAGÜL* / Dyt. Emine SEVİLEN**

Bu araştırma, Hacettepe, Ankara ve Gazi Üniversitesi Tıp Fakültesi son sınıf öğrencilerinin (intern doktor) beslenme bilgi düzeylerini saptamak amacıyla yapılmıştır. Çeşitli beslenme konularında sorular içeren anket formu uygulanmış ve % 38.5 oranında doğru yanıt alınmıştır. Sorulara verilen doğru yanıtlar, açısından 3 tıp fakültesindeki öğrenciler arasında istatistiksel yönden önemli bir fark bulunamamıştır ($p > 0.05$).

GİRİŞ

Günümüzde, beslenmenin, sağlığın korunması ve yeniden kazandırılmasındaki rolü giderek daha çok önem kazanmaktadır. Yetersiz ve dengesiz beslenmenin doğrudan ya da dolaylı olarak yol açtığı hastalıklar bilinmekte, bazı hastalıkların tedavisi yalnızca diyetle mümkün olmakta, bazı hastalıklarda ise komplikasyonlar diyetle önlenabilmektedir. Bu nedenlerle de beslenmenin koruyucu ve tedavi edici sağlık hizmetlerindeki yeri daha çok farkedilmektedir.

Sağlık hizmetlerinde diyetisyen, sağlık ekibinin beslenme danışmanıdır. Diyetisyenin özellikle tedavi edici sağlık hizmetinde hastanın beslenmesi konusunda, hekim ile iletişim kurması gereklidir. Bu iletişimin sağlıklı olması, hekimin de beslenme konusunda bilgili olmasını gerektirmektedir.

Bu çalışma Tıp Fakültesi son sınıf öğrencilerinin (intern doktor) beslenme bilgi düzeylerini saptamak amacıyla yapılmıştır.

(*) H. Ü. Beslenme ve Diyetetik Bölümü Öğretim Üyesi.

(**) Adana Devlet Hastanesi Diyetisyeni.

ARAŞTIRMA YÖNTEMİ ve ARAÇLARI

Bu araştırma Hacettepe Üniversitesi, Ankara Üniversitesi ve Gazi Üniversitesi Tıp Fakültesi son sınıf öğrencilerinden rastgele örneklem yoluyla seçilen 90 öğrenci üzerinde yapılmıştır. Her üç Tıp Fakültesinden eşit sayıda öğrenci seçilmiştir. Araştırmada, geliştirilen anket formu ile soruşturma yoluyla bilgi alınmıştır. Tüm verilerin dağılımları ve yüzdeleri bulunmuş ve Khi-kare önemlilik testi ile istatistik değerlendirmesi yapılmıştır (1).

BULGULAR ve TARTIŞMA

İntern doktorların % 60.0'ı erkek, % 40.0'ı kadındır. Yüzde 74.2'sinin yaşları 22 - 24, % 20.3'ünün 25 - 27 arasında değişmektedir. Tablo 1'de intern doktorların diyetisyenin görevlerine ilişkin bilgilerine göre dağılımları görülmektedir.

Tablo 1 : İntern Doktorların, Diyetisyenin Görevlerine İlişkin Bilgilerine Göre Dağılımları

Diyetisyenin Görevi	Cevaplayanın	
	Sayı	%
Yeterli ve dengeli beslenmeyi sağlamak	39	43.3
Hastalığa uygun, tedaviyi tamamlayıcı diyet düzenlemek	26	28.9
Doktorun belirlediği ilkeler doğrultusunda hasta diyetini düzenlemek	13	14.5
Yeterli, dengeli, ekonomik beslenmeyi sağlamak, halkı bu konuda eğitmek	9	10.0
Cevapsız	3	3.3
Toplam	90	100.0

İntern doktorların % 43.3'ü diyetisyenin görevinin yeterli ve dengeli beslenmeyi sağlamak olduğunu belirtmiştir. Yüzde 43.4'ü ise diyetisyeni yalnızca hastanın beslenmesini düzenleyen kişi olarak görmektedir. Diyetisyenin görevi hasta ve sağlıklı kişilerin yaş, cinsiyet, fiziksel aktivite, fizyolojik durum ve ekonomik düzeylerine uygun olarak yeterli, dengeli, sağlıklı beslenmelerini sağlamak ve kişileri bu konuda eğitmektir (2 - 6).

Tablo 2 : İtern Doktorların Diyetisyen - Doktor İşbirliği Konusundaki Fikirlerine Göre Dağılımları

İşbirliği Konusundaki Fikirler	Cevaplayanın	
	Sayı	%
Karşılıklı tartışma gereklidir	52	57.8
Doktorun ilkeleri geçerli olmalıdır	4	4.4
Diyetisyenin ilkeleri geçerli olmalıdır	1	1.1
Cevapsız	33	36.7
T o p l a m	90	100.0

İtern doktorların % 57.8'i beslenme konusunda karşılıklı tartışmayı gerekli görürken % 36.7'si bu soruyu cevapsız bırakmıştır (Tablo 2). Hastanın beslenmesi konusunda, doktor ve diyetisyenin karşılıklı tartışması gereklidir. Schiller (7), 177 hastanede yaptığı çalışmasında diyet konusunda karşılıklı tartışmayı 1972 yılında % 85.6, 1982 yılında % 98.3 oranında bulmuştur. Diyetisyenle işbirliği yapan doktorların, ana ve çocuk beslenmesi konusunda aldıkları puan önemli ölçüde yüksek bulunmuştur (8). Doktor hastaya özgü olarak belirlediği diyet ilkelerini diyetisyenle tartışmalı ve ortaklaşa karar verilen ilkeler doğrultusunda diyetisyen diyeti düzenlemeli, hastanın beslenmesini ve bulgularını izlemeli, gerekli değişiklikleri saptayıp doktorla tartışmalıdır. Hastaya en iyi diyet tedavisinin uygulanması, doktor ve diyetisyenin ortaklaşa çalışmasını gerektirir (3).

Tablo 3'de intern doktorların koruyucu ve tedavi edici sağlık hizmetlerinde, diyetisyenin rolüne ilişkin fikirlerine göre dağılımları görülmektedir.

Tablo 3 : İtern Doktorların Koruyucu ve Tedavi Edici Sağlık Hizmetlerinde Diyetisyenin Rolüne İlişkin Fikirlerine Göre Dağılımı

Koruyucu ve Tedavi Edici Sağlık Hizmetinde	Koruyucu Sağlık Hizmetleri		Tedavi Edici Sağlık Hizmetleri	
	Sayı	%	Sayı	%
Diyetisyene gerek var	76	84.4	89	98.9
Diyetisyene gerek yok	9	10.0	1	1.1
Fikrim yok	5	5.6	—	—
T o p l a m	90	100.0	90	100.0

İntern doktorların % 84.4'ü koruyucu, % 98.9'u ise tedavi edici sağlık hizmetinde diyetisyene gerek olduğunu belirtirken, % 100 oranındaki intern doktor kuruyucu, % 1.1 oranındaki intern doktor ise tedavi edici sağlık hizmetinde diyetisyene gerek olmadığını belirtmişlerdir. Oysa ki koruyucu sağlık hizmetinde beslenmenin önemi büyüktür. Yetersiz ve dengesiz beslenme doğrudan hastalık nedeni olabileceği gibi, bazı hastalıkların ağır seyretmesine de neden olabilmektedir. Yetersiz beslenen toplumlarda çocuk ölüm hızı yeterli beslenen toplumlardan 10 kat daha yüksek olabilmektedir (9).

Dengesiz beslenme sonucu, kalp damar hastalıkları (10 - 14), şişmanlık (15), diabet (15), kanser (16 - 18), ülser (15, 19) gibi hastalıkların görülme sıklığı artmakta, komplikasyonlar erken görülmekte, yaşam süresi kısalmaktadır.

İntern doktorların % 1.1 gibi az bir oranı, tedavi edici sağlık hizmetinde diyetisyene gerek olmadığını belirtmişlerdir (Tablo 3). Doktor diyet ilkelerini bile bile, o ilkeleri içeren diyeti düzenlemek diyetisyeni gerekli kılmaktadır.

İntern doktorların % 32.2'si okullarında verilen beslenme eğitimini yeterli bulurken, % 66.7'si yetersiz bulmaktadır. Okulda verilen beslenme eğitimini yetersiz bulanların % 24.6'sı kendi kendilerine öğrenme yoluna gitmiş, % 75.4'ü ise okulda verilen bilgi ile yetinmişlerdir. Kupper ve Steiner (20) tarafından, doktorlara beslenme ile ilgili 14 konuda yeterli olup olmadıkları sorulmuş ve daha sık rastlanan 7 konuda doktorların % 73'ü, daha az rastlanan 7 konuda ise % 43'ü, toplam olarak da % 58'i yeterli olduklarını bildirmişlerdir.

İntern doktorlara çocuk, gebe ve emzikli beslenmesi, hastalıklarda diyet tedavisi ve genel beslenme ilkeleri konularını kapsayan sorular sorulmuş ve Tablo 4'de, verilen yanıtların dağılımı gösterilmiştir. İntern doktorların % 38.5'i soruları doğru yanıtlamış, % 47.5'i yanlış yanıtlamış, % 14'ü ise soruları yanıtsız bırakmıştır. Sorulara verilen yanıtların gruplar arasındaki farkı istatistiksel olarak önemsiz bulunmuştur ($p > 0.05$).

Tablo 4 : Intern Doktorların Beslenme İle İlgili Sorulara Verdikleri Yanıtlara Göre Dağılımları

Tıp Fakültesi	Sorulara Verilen Yanıtlar							
	Doğru		Yanlış		Yanıtsız		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
H. Ü. T. F.	118	43.7	116	43.0	36	13.3	270	100.0
A. Ü. T. F.	99	36.6	140	51.9	31	11.5	270	100.0
G. Ü. T. F.	95	35.2	129	47.8	46	17.0	270	100.0
Toplam	312	38.5	385	47.5	113	14.0	810	100.0

$$X^2 = 4.719 \quad p > 0.05$$

Tıp öğrencilerinin beslenme bilgi düzeylerini saptamak amacıyla yapılan diğer çalışmalarda da benzer sonuçlar elde edilmiştir. Phillips (21), 4 ayrı okuldaki tıp öğrencilerine 100 puan üzerinden uyguladığı beslenme bilgi testinde, öğrencilerin aldıkları puanların ortalaması 40.4 ± 9.2 , 47.9 ± 6.7 , 47.1 ± 8.3 , 48.5 ± 7.7 olarak bulunmuştur. Podell ve arkadaşları (22), 36 pratisyen hekim ve 76 üçüncü sınıf, 45 dördüncü sınıf tıp öğrencisine uyguladıkları beslenme testi sonucunda, doğru yanıt oranını % 50 olarak bulmuşlardır. Güray ve arkadaşları (23), 44 intern öğrenciye çeşitli beslenme konularını içeren 55 sorudan oluşan bir anket uygulamışlar ve % 23.4 oranında doğru ya da yeterli yanıt almışlardır.

Tablo 5'de intern doktorların genel beslenme ve diyet tedavisi ile ilgili sorulara verdikleri yanıtlara göre dağılımları gösterilmiştir.

Tablo 5 : Intern Doktorların Genel Beslenme ve Diyet Tedavisi İle İlgili Konularda Verdikleri Yanıtlara Göre Dağılımları

Konular	Sorulara Verilen Yanıtlar					
	Doğru		Yanlış veya Yanıtsız		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Genel beslenme	38	21.1	142	78.9	180	100.0
Diyet tedavisi	274	43.5	356	56.5	630	100.0
Toplam	312	38.5	498	61.5	810	100.0

$$X^2 = 29 \quad p < 0.01$$

İntern doktorların % 21.1'i genel beslenme ile ilgili konulara, % 43.5'ü ise diyet tedavisi ile ilgili konulara doğru yanıt vermişlerdir. Genel beslenme ile ilgili konulara verilen doğru yanıt oranı ile, diyet tedavisi ile ilgili konulara verilen doğru yanıt oranı arasındaki fark istatistiksel olarak önemli bulunmuştur ($p < 0.01$). Buna göre intern doktorların diyet tedavi ilkelerini genel beslenme ilkelerine oranla daha çok bildikleri söylenebilir. Ancak, % 43.5'de düşük bir orandır.

Tıp öğrencilerinin beslenme bilgi düzeylerinin genel olarak yetersiz olduğu sonucuna varılmıştır. Gerek tıp öğrencilerinin gerekse doktorların beslenme eğitimine daha çok ağırlık verilmesi önerilmektedir (24 - 28).

S U M M A R Y

A SURVEY ON THE NUTRITIONAL KNOWLEDGE OF INTERNS IN MEDICAL SCHOOLS

Yurttagül, M., Sevilen, E.

In this study, nutritional knowledge of interns in the Medical Faculties of Hacettepe, Ankara and Gazi University were investigated and it was found to be insufficient. Differences among the nutritional knowledge of interns in three universities were found statistically insignificant ($p > 0.05$).

K A Y N A K L A R

- 1 — Sümbüloğlu, K. : Sağlık Bilimlerinde Araştırma Teknikleri ve İstatistik, Matis Yayınları, Çağ Matbaası, Ankara, 1978.
- 2 — Yataklı Tedavi Kurumları İşletme Yönetmeliği. Resmî Gazete, 13 Ocak 1983.
- 3 — Chernoff, R. : The Dietitian in the Hospital Setting. Nutritional Support of Medical Practice. (Ed : Schneider, H. A., Anderson, C. E., Coursin, D. B.) Harper Row Publisher, Philadelphia, 70, 1983.
- 4 — Mills, A. M. Private Practice of Dietetics. Nutritional Support of Medical Practice (Ed : Schneider, H. A., Anderson, C. E., Soursin, D. B.) Harper Row Publisher, Philadelphia, 79, 1983.
- 5 — Owen, A. L., Coursin, D. B. : Community Nutrition Resources. Nutritional Support of Medical Practice. (Ed. Schneider, H. A., Anderson, C. E., Coursin, D. B.) Harper Row Publisher, Philadelphia, 84, 1983.

- 6 — Fişek, N. : Halk Sağlığı Hizmetlerinde Diyetisyene Düşen Görevler. Beslenme ve Diyet Dergisi, 1 : 12, 1972.
- 7 — Schiller, M. R. : Current Hospital Practics in Clinical Dietetics, Journal of the American Dietetic Association, 84 (10) : 1194, 1984.
- 8 — Johnson, E. M., Schwartz, N. E. : Physician's Opinions and Counseling Practices in Maternal and Infant Nutrition. Journal of the American Dietetic Association, 7 (3) : 246, 1978.
- 9 — Baysal, A. : Beslenme, Hacettepe Üniversitesi Yayınları A/13, Ankara, 1984.
- 10 — Kushi, L. and et al. : Diet and 20. Year Mortality from Coronary Heart Discase, New England Journal of Medicine, 312 : 811, 1985.
- 11 — Turpeinen, O. and et al. : Dietary Prevention of Coronary Disease. Int. Journal of Epidemiology 8, 99, 1979.
- 12 — Iacono, J. M. and et al. : Effect of Dietary Fat on Blood Pressure in a Rural Finnish Population. The American Journal of Clinical Nutrition, 38 : 860, 1983.
- 13 — Ackley, S., Barret, C. E., Suarez, L. : Dairy Products, Calcium and Blood Pressure. The American Journal of Clinical Nutrition, 38 : 457, 1983.
- 14 — Kromhout, D., Bosschleter, E. B., Coulander, C. D. L. : Dietary Fiber and 10 year Mortality from Coronary Heart Disease, Cancer and All Causes. Lancet 2 : 1518, 1982.
- 15 — Baysal, A., Güneyli, U., Bozkurt, N., Keçecioglu, S., Aksoy, M. : Diyet El Kitabı, Hacettepe Üniversitesi Yayınları A/44, Ankara, 1983.
- 16 — Caroll, K. K. : Nutrition and Cancer - The Research Problems. Proceedings of the XIII. International Congress of Nutrition. (Ed : Taylor, T. G., Jenkins, N. K.) John Libbey and Company Ltd. London, 558, 1985.
- 17 — Aksoy, M. : Kanser ve Beslenme. Çağ Matbaası, Ankara, 1984.
- 18 — Aksoy, M., Yurttagül, M., Baysal, A. : Kanser ve Beslenme Alışkanlıkları, Türk Hijyen ve Deneysel Biyoloji Dergisi, 41 (1) : 75, 1984.
- 19 — Bockus, H. : Diagnosis of Peptic Ulcer. Gastroenterology. Saunders Company, 640, 1974.
- 20 — Kupper, N. S., Steiner, R. P. : Medical Nutrition Education : An Assessment of Nutrition Education in a Family Practice Residency Program. Journal of the American Dietetic Association, 85 (8) : 973, 1985.
- 21 — Phillips, M. G. : The Nutrition Knowledge of Medical Students. Journal of Medical Education, 46 : 86, 1971.

- 22 — Podell, R. N., Gary, L. R., Keller, K. : A Profile of Clinical Nutrition Knowledge Among Physicians and Medical Students. *Journal of the American Dietetic Association*, 50 : 888, 1975.
- 23 — Güray, Ö., Tümerdem, Y., Ayhan, B. : Tıp Fakültesi Son Sınıf Öğrencilerinin Beslenme Konusundaki Bilgi Düzeylerinin Araştırılması. XX. Diabet ve Beslenme Günleri, Cerrahpaşa Tıp Fakültesi, 16 - 18 Haziran, İstanbul, 1986.
- 24 — Howard, L., Bigaoutte, J. : A Survey of Physician Clinical Nutrition Training Programs in the United States. *The American Journal of Clinical Nutrition*, 38 (5) : 719, 1983.
- 25 — Read, M. : Guide to Materials for Use in Teaching Clinical Nutrition in Schools of Medicine, Dentistry and Public Health. *The American Journal of Clinical Nutrition*, 38 (5) : 775, 1983.
- 26 — Weinsler, R. L., Brooks, M. C., Boher, J. R., Heimburger, D. C., Young, E. A. : An Innovation in Nutrition Education : Development of a National Nutrition Test - Item Bank. *The American Journal of Clinical Nutrition*, 38 (5) : 795, 1983.
- 27 — Young, E. A., Weser, E., McBride, H. M., Page, C. P., Littlefield, J. H. : Development of Care Competencies in Clinical Nutrition. *The American Journal of Clinical Nutrition*, 38 (5) : 800, 1983.
- 28 — Howard, L. : Certification of Clinical Nutrition Specialists : The Current Role of the American Board of Nutrition. *The American Journal of Clinical Nutrition*, 38 (5) : 811, 1983.